

Bemutató és gyepgazdálkodás

A Barcs-Drávaszentese határában található állattartó telep a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság legnagyobb állattartást szolgáló létesítménye. E telep a Dráva Kapu Bemutatóközpont közvetlen szomszédságában található, s ma már része egy állatbemutató is. Mindez azt jelenti, hogy gyakorlatilag egy helyen tudjuk bemutatni a közelben elhelyezkedő és természetvédelmi szempontból értékes gyepkezelését, és az őshonos állatfajtáinkat, valamint a velük történő gazdálkodás lehetőségeit is. A bemutatás célközönségét elsősorban a diákok jelentik, azonban fontos feladatunknak tekintjük a tapasztalataink átadását a gazdálkodók részére. Mindemellett a térség kisebb-nagyobb gazdálkodóit tenyésztőállatokkal látjuk el, ennek célja a fajták népszerűsítése.

A természetbarát gyepgazdálkodás a gyep hosszú távú megőrzését, fenntartását és hasznosítását szolgálja az ott előforduló élővilággal együtt. E kezelési tevékenységbe sorolható a kaszálás, a legeltetés, a szárzúzás és a cserjeirtás.

Kaszálás

A kaszálás során a széna minőségét döntően a kaszálás időpontja és az időjárási tényezők határozzák meg. A természetes, fajgazdag gyepekben a szénatermésnek mind mennyiségi, mind minőségi szempontból több optimuma is mérhető, mivel az egymás utáni társulások növényei, az időjárási körülményeknek megfelelően jelentős átmeneteket, javuló-rosszabbodó beltartalmi értékeket produkálhatnak.

Az első kaszálással begyűjtött szénát anyaszénának nevezzük. Ekkor képződik az éves fűtermés döntő hányada. A későbbi kaszálások adják a sarjút. Fontos hangsúlyozni a tisztító kaszálás jelentőségét, mert e tevékenység elsősorban a legelők karbantartásához szükséges, amikor is az elöregedett növényi részeket, a veszélyes tüskés legelőgyomokat és a kisebb cserjéket tisztítjuk le az őszi legelőről. Ez történhet kaszálógéppel, vagy szárzúzóval is. A tisztító kaszálás az elhullajtott legelőtrágya aprításával annak talajba kerülését és a legelő egyengetését is elősegíti.

A kaszálás menete az elmúlt évszázadok során sokat változott a kézi kaszálástól a mai modern nagyszélességű és nagysebességű kaszáló-rendszerekig. Ugyanígy változott a széna tárolása is, a kazalrakástól kezdve a kisméretű kockabálákra át egészen a több száz kilogrammnyi körbáláig bezárólag. Ezen változások, illetve az egyre gyorsuló és szisztematikus szénakészítési rendszerek egyre kedvezőtlenebbül hatnak az ott élő fajok diverzitására és egyedszámára.

A természetbarát kaszálás feltételei

- Az emberi tényező az egyik legfontosabb feltétel. Az emlősök és madarak kicsinyeinek észlelése, esetleges sarjúköltések megtalálása esetén gondoskodni kell a megtalált fészkek körbekaszálásáról, biztosítani kell a fiókák és őzgidák biztonságos helyre húzódását. Fontos a védett növényfajok ismerete, a meglévőek jelölése és az újonnan előkerültek jelzése.
- Madárbarát, kiszorító kaszálási mód. Ezt a módszert leginkább a madarak, kételtűek és az apróvad védelmére dolgozták ki. A kiszorító kaszálásnak az a lényege, hogy a traktorok a fogás közepéről kifelé történő haladásánál folyamatosan az állatok végig lábán álló növényzetben rejtőzködve tudnak kaszálatlan részek felé haladni, ahol előbb-utóbb bűvösárvába, vagy nem kaszált részre jutnak.

Legeltetés

A legeltetés a gyepgazdálkodás elválaszthatatlan része. A legelő állapotának jelenléte és ürléke közvetve sok madárfaj számára biztosítja táplálékforrást, továbbá biztosítja a gyep természetes tápanyag visszapótlását. A legeltetés során fontosnak tartjuk az ehhez a rendszerhez alkalmazkodott régi, vagy őshonos állatfajták tartását. Telepünkön magyar szürkemarhát tartunk. Tevékenységünk során egyrészt ezen fajták génmegőrzését és bemutatását végezzük, másrészt a hagyományos paraszti, odafigyelő gazdálkodási formához hasonlóan, az alacsony költséggel, természetkímélő módon, vegyszerek, műtrágyák és nagy fehérje tartalmú tápok nélkül is fenntartható állapotot idézünk elő. Az állatlétszám meghatározása a gyep minőségétől függ, a hasonló árterületeken 0,8–1,2 számosállat/ha az ajánlott állatlétszám. A legelő fenntartásánál fontos az őshonos fajokból álló magányos fák, facsoportok, esetleg cserjés sávok kialakítása, az élőhelyek változatosabbá tétele szempontjából. A legelő állatokhoz és a legelőkhöz kötődő fontosabb madárfaj a fehér gólya (*Ciconia ciconia*), a töviszúró gébics (*Lanius collurio*) és a bűbösbanka (*Upupa epops*).

Az alábbiakban összefoglaljuk azon intézkedéseket, melyek természetvédelmi szempontból jelentősen hozzájárulnak a kaszálóterületek és legelők fajgazdagságához, az életközösségek fennmaradásához:

- Június közepén kezdett és csak nappal végzett kaszálás
- Láncfüggönyös vadriasztóval felszerelt, továbbá a három pont segítségével helyesen beállított tarlómagasságot hagyó, szársértő nélküli kasza
- Lassú haladási sebességű munkavégzés
- Kiszorító térbeli kaszálási menet, 5–10%-nyi, térben összefüggő mintázatot biztosító bűvösárvókkal
- E legelőkhöz az ajánlott állatlétszám 0,8–1,4 számosállat/ha
- A mély fekvésű, tavasszal vízzel borított területeken csak a nyárvégi időszakban folytatható legeltetés
- Az árterületeken a téli legeltetés nem ajánlott a gyepkémiélete miatt

A terület természetföldrajzi jellemzése

Az állattartó telep szomszédságában található gyepterületek a Dráva menti kistájban, a Közép-Dráva-Völgy magasártéri régiójában találhatóak, ahol az évi középhőmérséklet 9,7–10,2 °C és évente 750–780 mm csapadék esik. E gyepek jellemzően erdőirtásokat követően kialakult másodlagos gyepek. Talajukat tekintve főként humuszos öntéstalajokat és öntés réti talajokat találhatunk itt, melyek már kellő mértékben átszellőznek, így a humuszosodási folyamatok megindulhatnak. Az élőhelyek jellemző társulása az ártéri mocsárrét (*Alopecuretum pratensis*), melynek névadó faja a réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*).

Nyári tőzike

Hússzínű ujjaskosbor

A Dráva-menti gyepterületeken a gyepezés az emlősállatok közül legnagyobb mértékben az őz (*Capreolus capreolus*), a mezei nyúl (*Lepus europaeus*) és az apróbb rágcsálók (*Rodentia*) állományára, életére hat. Ugyanakkor, természetvédelmi szempontból főként a védett madarak jelenléte határozza meg tevékenységeinket. Az üde gyepeink és kaszálóink legértékesebb fokozottan védett madara a haris (*Crex crex*), melynek fiókái június 15.-e körül kelnek, így a kaszálások megkezdését – a haris által lakott területeken – ezen időpont utánra időzítjük.

Természetesen ezzel együtt az itt fészkelő fácánok (*Phasianus colchicus*), tőkés récék (*Anas platyrhynchos*), a védett fürjek (*Coturnix coturnix*), esetlegesen böjti récék (*Anas querquedula*) fészkeljainak sikeres kelését is biztosítani tudjuk. Így megállapítható, hogy az egyik legfontosabb tényező a védelem szempontjából a késői kaszálás.

A védett növényfajok szempontjából viszont a virágzás és termésérés bevárása fontos, állományaikat ezért egyedi jelöléssel foltszerűen, vagy hosszú távú, esetleg végleges bűvósávokba történő jelöléssel óvhatjuk meg. Így az időbeli korlátozás egy térbeli korlátozással együtt válik eredményessé. A terület jellemző védett növényfajai: a kockásliliom (*Fritillaria meleagris*), a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), a nyári tőzike (*Leucjum eastivum*), a pompás kosbor (*Anacamptis palustris subsp. elegans*) és a hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*).

Pompás kosbor

Kockásliliom

Kiadó: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
7625 Pécs, Tettye tér 9.
Felelős kiadó: Závoczky Szabolcs igazgató
Fotók: Schulcz Andrea, Horváth Zoltán, Kozma-Bognár-Tamás
Nyomdai előkészítés: Müller Bt.
Nyomda: Duplex Rota, Pécs

Minden jog fenntartva!

Pécs, 2019.

Természetbarát gyepgazdálkodás

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE